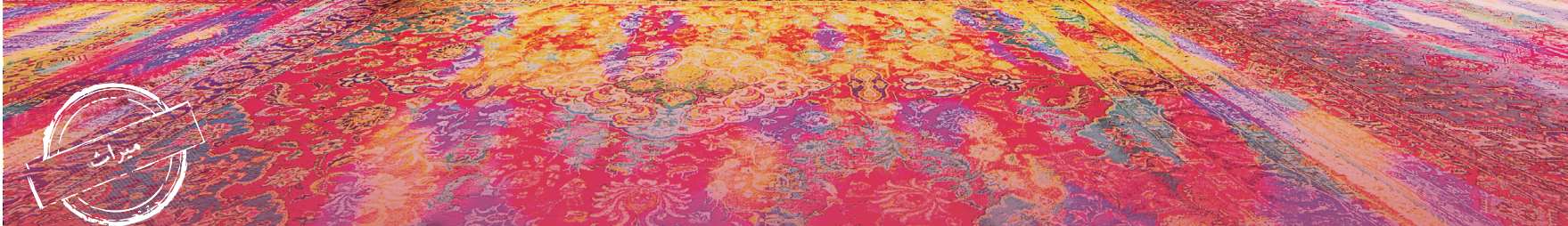

همیشه ایرانی

کار کاشی در مسجد نصیر الملک شیراز با کاشی هفت رنگ استفاده شده است

میراث من کاشی هفت رنگ است

گفت وگو با تنها بازمانده کاشی هفت رنگ اصفهان به بهانه ثبت جهانی مهارت این هنر

گپ روزنامه‌نگار **راحله عبدالحسینی**

در روزگار معاصر، در هنر کاشی هفت‌رنگ در اصفهان نام یک خاندان شنیده می‌شود؛ موسوی‌زاده. هنوز در خاطره موسسید کرده‌ها، هنر مرحوم حسین موسوی‌زاده زنده‌است که چطور صبورانه و هنرمندانه خاک را کیمیا می‌کرد و سر در مسجد شیخ‌لطف‌الله اصفهان را در دهه ۱۳۲۰ ساخت. نامش هم بر کاشی کوچکی در ورودی مسجد ماندگار شده است. هر ۴پسر هنر پدر را سینه‌به‌سینه آموختند و حالا فقط حاج‌مهدی موسوی‌زاده که ۷۲سال دارد، مشغول هنر ساخت کاشی هفت‌رنگ است. اردیبهشت‌اسفال مهارت «ساخت کاشی هفت‌رنگ» اصفهان ثبت جهانی شد و نشان جغرافیایی بین‌المللی دریافت کرد. به همین بهانه با حاج‌مهدی هم‌صحبت شدیم. او که هنوز دل در گرو ساخت کاشی به روش سنتی دارد، می‌گوید که این هنر با وجود ثبت جهانی از یادها رفته و طرفدار چندانی ندارد.

هنری که حوصله می‌خواهد

می‌گویند چکیده هنر ایران را باید در کاشی هفت‌رنگ اصفهان جست و جوی کرد؛ هنری که در بناهای باشکوه ایرانی از شوش و تخت‌جمشید تا مسجد کبود تبریز و مسجد جامع اصفهان دلبری می‌کند، هفته دوم اردیبهشت ۱۴۰۲ ثبت جهانی شد. به گواهی تاریخ هم قدمت این هنر به قبل از ظهور اسلام در ایران بازمی‌گردد، اما پس از ظهور اسلام، هنر کاشی‌کاری در خدمت زیبایی بناها در معماری قرار گرفت و در مساجد اصفهان، مسجد نصیرالملک شیراز و کاخ گلستان تهران به شکوه خود رسید. حاج‌مهدی موسوی‌زاده، یکی از هنرمندان پیشکسوت این هنر است که می‌گوید خاندانش سابقه‌ای ۱۸۰ساله در حرفه کاشی هفت‌رنگ دارند.

او هم از کودکی راه بسدر و پدربزرگش را در پیش گرفته است. حاج‌مهدی به همشهری می‌گوید: «کاشی معرق، کاشی هفت‌رنگ و کاشی زیرترنگی را به شکل سنتی در دست می‌کردیم. از ساخت کاشی با گل‌تکشیدن نقش‌ها روی کاشی با دست انجام می‌شد. الان کارخانه‌های تولید کاشی تمام طرح‌ها را با شابلون یا همان کلیشه اجرا می‌کنند و خیری از کار دست هنرمند نیست. کار ماشین‌ساز شده است.»

حاج‌مهدی به ثبت جهانی این هنر امیدوار است و می‌گوید: «شاید این موضوع باعث شود که فوت و فن این هنر به شکل سنتی در دانشگاه‌های هنر و هنرستان‌ها تدریس شود تا بلکه از فراموشی در امان بماند. راستش جوان‌ها حوصله یادگیری این هنر را ندارند. فرزندان من هم در این هنر وارد نشدند و خودم آخرین بازمانده و میراث‌دار پدرم و کاشی هفت‌رنگ اصفهان شده‌ام.»

کاشی پولگی!

یکی از پیشکسوتان هنر کاشی هفت‌رنگ اصفهان از تفاوت‌های این هنر در گذشته و حال می‌گوید

مکت
ثبت جهانی کاشی هفت‌رنگ اصفهان از دیدگاه یکی از پژوهشگران و پیشکسوتان هنر کاشی هفت‌رنگ اصفهان به رشد و شناخت این هنر کمک چندانی نمی‌کند و فقط اسم این هنر را نگه می‌دارد، نه رسمش را. معمدحسن مقفی می‌گوید: «منظوران از هنر کاشی هفت‌رنگ اصفهان همین کاشی‌هاست که بازار اصفهان را

۱۳ کارخانه کاشی‌سازی در اصفهان

۳۰۰ کارگاه کاشی‌سازی در اصفهان

نقل قول

روزهای زیادی با پدرم به میدان

نقش جهان می‌رفتیم و برای سرگرد مسجد کاشی هفت‌رنگ می‌ساختیم

کاشی هفت‌رنگ

از زمانی که شیوه معماری ایرانی تغییر کرد، در مسیر فراموشی قرار گرفته است

کاشی هفت‌رنگ در کارخانه ساخته و تولید می‌شود در مقابل سرما و گرما مقاومت ندارد، بسیار برای است و اصالت رنگ‌ها در آن رعایت نمی‌شود و فقط بازار را بر می‌کند. حرفه کاشی‌کاری در خاندان مقفی هم موروثی بوده است. او می‌گوید: «آن کاشی هفت‌رنگی که مرحوم موسوی‌زاده برای سر در مسجد شیخ‌لطف‌الله ساخت باید ثبت جهانی شود. بهتر است به کاشی‌های امروزه بگوییم کاشی پولگی مثل پولگی اصفهان نازک، براق و شکننده است. در حالی که ساعت‌ها

گرفته و فروخته می‌شود؟! این کاشی‌هایی که در بازار اصفهان می‌بینیم به هیچ‌وجه ارزش ثبت‌شدن ندارند، آن هم ثبت جهانی! اما اگر منظورتان هنر کاشی هفت‌رنگی است که نمونه‌اش را در مساجدمیدان نقش جهان می‌بینیم، همیشه ماندگار است و آوازه‌اش جهانی است.»

مقفی درباره مهارت کاشی هفت‌رنگ که ریزه‌کاری‌های زیادی دارد، ادامه می‌دهد: «کاشی‌سازان هفت‌رنگ قدیم خودشان کاشی را از خاک می‌ساختند. خاکش هم همین خاک اصفهان بود. آنان از مواد به‌دست آمده از معادن اطراف اصفهان، کاشی را رنگ آمیزی می‌کردند. برای همین کاشی‌ها به هیچ‌وجه برقی نمی‌زنند و چشم‌نوازند. به‌گفته‌او، شاخص‌ترین کاشی‌های هفت‌رنگ در دوران صفویه

آوازه فرامرزی

حاج‌مهدی دستی به خاطرآتش می‌کشید و براینمان می‌گوید که سن و سالی نداشت وقتی با پدرش برای کاشی‌کاری سر در مسجد شیخ لطف‌الله اصفهان همراه می‌شد. چطور از خاک رس، کاشی ۲۰در ۲۰ سانتی می‌ساختند و دانه‌دانه روی هر کدام نقش می‌زدند؛ بی‌نگ و گاست، شبیه هم. حاج‌مهدی می‌گوید: «تقریباً ۶۰سال از آن روزهای می‌گذرد ولی هنوز هیچ‌یک از کاشی‌ها رنگ بریده نشده‌اند. یادم هست روزهای زیادی با پدرم به میدان نقش جهان می‌رفتیم و برای سر در مسجد کاشی هفت‌رنگ می‌ساختیم. پدرم می‌گفت کاشی هفت‌رنگی که ما می‌سازیم باید در سست به همان رنگ و طرح کاشی مسجد باشد، با همان ریزه‌کاری و همان اصالت رنگ‌ها.» رد هنر حاج‌مهدی در طول این سال‌ها از اصفهان هم فراتر رفته است؛ از ساختمان‌ها و امازه‌های شهرهای مختلف کشور گرفته تا فرای مرزها. کاشی‌کاری اطراف حرم امام حسین (ع) و حضرت ابوالفضل (ع)، حرم امامین عسکریین در سامرا و حرم کاظمین

کار دست کجا و کار ماشین کجا؟

حاج‌مهدی راه و رسم مهارت سساخت کاشی هفت‌رنگ اصفهان را که حالا جهانی شده، مختصر و مفید براینمان توضیح می‌دهد: «گل حاصل از خاک رس را با قالب چوبی شکل می‌دادیم. چند روزی صبر می‌کردیم تا رطوبتش کم شود. بعد از قالب جدا می‌کردیم و روی سنگ صیقلی می‌گذاشتیم و با پتگی که تقریباً یک کیلوگرم وزن داشت بر روی آن می‌کوبیدیم. بعد از آن بسه ردیف کنار دیوار می‌جیدیم تا خشک شود. آنها را در کوره می‌گذاشتیم تا خام‌پز شود. بعد از آن نوبت لعاب‌کاری بود. دور تا دور آن را با تیشه می‌تراشیدیم و دست کار روی آن نقش می‌زدیم و دوباره کاشی را دوره می‌گذاشتیم. اما الان فقط کافی

کاشی هفت‌رنگ، خلاقیت می‌خواهد

چند سالی را به فراگیری سفالگری گذرانده و حالا کاشی هفت‌رنگ کار می‌کند. صفر تا صد کار را هم خودش انجام می‌دهد. یک روزنامه‌نگاری که هنر را راهی برای آرامش و گریز از هیاهوی روزگار می‌داند به همشهری می‌گوید: «کاشی هفت‌رنگ

از سال ۱۳۳۰ تاکنون با کاشی هفت‌رنگ، کاشی‌کاری ایوان حرم حضرت اباعبدالله الحسین(ع) با کاشی معرق در سال ۱۳۵۸، کاشی‌کاری سفارت جمهوری اسلامی ایران در ایوطلبی و کوبت با کاشی‌های معرق و هفت‌رنگ، کاشی‌کاری ساختمان خانه فرهنگ جمهوری اسلامی در کراچی پاکستان با کاشی‌های هفت‌رنگ، کاشی‌کاری مسجد امام حسین (ع) دومی با کاشی هفت‌رنگ.

است تا خاک را در دستگاه بریزیم و کاشی لعاب‌کاری شده را تحویل بگیریم. طرح‌ها هم چاپی است و چنگی به دل نمی‌زند.»

حاج‌مهدی به تقاضای بازار به شکل صنعتی هم کاشی تولید می‌کند ولی بیشتر منتظر سفارش‌های سنتی است، تا دستی به قلم ببرد و کاشی هفت‌رنگ بسازد. می‌گوید که برخی از افراد هم برای معماری داخلی منازلشان کاشی سنتی سفارش می‌دهند.

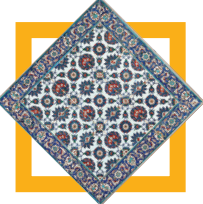
کاشی هفت‌رنگ از زمانی که شیوه معماری ایرانی تغییر کرد، در مسیر فراموشی رفته و با ورود مدرنیته به این عرصه، شتاب بیشتری هم به‌خود گرفته است. تکنولوژی نیز به میان آمد و صنعت چاپ راه و روش می‌سازد. کاشی هفت‌رنگ را به شکل سنتی به گوشه‌های رانده است.

به تماشای کاشی هفت‌رنگ سنتی اصفهان بنشینتی روح تازه می‌شود و چشم‌ت از دیدن رنگ‌ها خسته نمی‌شود. مثل کاشی‌کاری مرحوم حسین موسوی‌زاده در حرم امام حسین(ع) که جان را جلا می‌دهد.» مقفی درباره مهارت کاشی هفت‌رنگ که ریزه‌کاری‌های زیادی دارد، ادامه می‌دهد: «کاشی‌سازان هفت‌رنگ قدیم خودشان کاشی را از خاک می‌ساختند. خاکش هم همین خاک اصفهان بود. آنان از مواد به‌دست آمده از معادن اطراف اصفهان، کاشی را رنگ آمیزی می‌کردند. برای همین کاشی‌ها به هیچ‌وجه برقی نمی‌زنند و چشم‌نوازند. به‌گفته‌او، شاخص‌ترین کاشی‌های هفت‌رنگ در دوران صفویه

نگاه

چرا هفت رنگ؟

از ویژگی‌های منحصربه‌فرد کاشی هفت‌رنگ اصفهان، استفاده از رنگ‌های شاد و طرح گل و مرغ در آن است. در این سبک از هفت‌رنگ سیاه، سفید، لاجوردی، فیروزه‌ای، قرمز، زرد و حتی استفاده می‌شد و برای همین به هفت‌رنگ معروف است.

کارخانه‌های کاشی

۱۳کارخانه کاشی و ۳۰۰کارگاه کاشی‌سازی در اصفهان دایر است. غیر از اصفهان، هنرمندان خوش‌ذوق در همه جای کشور دستی در کاشی‌کاری داشته‌اند. نگاهی به پژوهش‌های تاریخی نشان می‌دهد که تعداد بسیار زیادی از گونه‌های مختلف کاشی از نظر فرم و تکنیک و به اشکالی همچون ستاره‌های هشت گوش و شش‌گوش، چلیپا و شش‌ضلعی در کاشان ساخته می‌شد.

در دیگر نقاط

هنرمندان کاشیکار صاحب‌نام در شیراز هم بودند. گفته می‌شود بخش زیادی از مساجد و بقاع متبر که جنوب کشور توسط هنرمندان شیرازی تهیه شده‌است. البته در خطه آذربایجان و اردبیل هم هنرمندان کاشیکار متمایز بودند.

آب و هوا

گرم‌ترین‌ها

شهرستان آبخش در بوشهر با دمای هوای ۴۹درجه سانتی‌گراد بالای صفر، گرم‌ترین نقطه کشور در دوشنبه، ۷خرداد بود. کارشناس سازمان هواشناسی کشور با تأیید این خبر به همشهری می‌گوید: «از شامگاه دوشنبه افزایش نسبی دمای هوا را در نیمه غربی شاهد بودیم و از امروز، سه‌شنبه ۸خرداد نیمه شرقی کشور هم با افزایش نسبی دما روبه‌رو می‌شود.» با گرم شدن هوا، بسیاری از شهرستان‌های نیمه جنوبی کشور با افزایش دمای هوای بالای ۴۰درجه مواجه شدند. دلگان در استان سیستان و بلوچستان و منوچان در استان کرمان دمای هوای ۴۸درجه بالای صفر در روز دوشنبه را ثبت کردند. در این روز ۸شهرستان نیز دمای هوای ۴۷درجه بالای صفر را تجربه کردند؛ پارسیان، بستک و کنگان در استان هرمزگان، قصرقند در استان سیستان و بلوچستان، کهنوج در استان کرمان و لامرد در استان فارس. فریا گودرزی می‌گوید: «۴شهرستان راسک و ایرانشهر در استان سیستان و بلوچستان و امیدیه و آغاجاری در استان خوزستان به دمای هوای ۴۶درجه‌بالای صفر رسیدند.» ادامه می‌دهد: «ارهرمز و هندیجان در استان خوزستان و عسلویه در استان بوشهر دمای هوای ۴۵درجه‌بالای صفر را تجربه کردند. همچنین مردم بندرماهشهر، بهبهان و اهواز در خوزستان و سرشدت پشاکرد استان هرمزگان، دمای هوای ۴۴درجه بالای صفر را پشت سر گذاشتند.»

به‌گفته کارشناس سازمان هواشناسی کشور، صفاآباد ذوقل و شوش در خوزستان و کارزون و میناب در هرمزگان دمای هوای ۴۳درجه را تجربه کردند. گودرزی عنوان می‌کند: «فراشیند و لار در استان فارس و دهلران با دمای هوای ۴۲درجه بالای صفر و بندرعباس در هرمزگان، هم در کرمان و بستان در خوزستان نیز با دمای هوای ۴۱درجه بالای صفر گرم‌ترین شهرهای کشور در روز دوشنبه بودند.» این در حالی است که آشهر بابرشانی و دهگلان در استان کردستان با دمای هوای ۴درجه بالای صفر، خنک‌ترین نقاط کشور در روز دوشنبه (دیروز) بودند. کارشناس سازمان هواشناسی کشور با تأیید این خبر می‌گوید: «تخت سلیمان در آذربایجان غربی و هزارکتابان در کردستان با ۳درجه‌بالای صفر نیز جزو شهرستان‌های خنک در این روز بودند.»

گفت وگو با تنها بازمانده کاشی هفت رنگ اصفهان به بهانه ثبت جهانی مهارت این هنر

گپ روزنامه‌نگار **راحله عبدالحسینی**

روزگار معاصر، در هنر کاشی هفت‌رنگ در اصفهان نام یک خاندان شنیده می‌شود؛ موسوی‌زاده. هنوز در خاطره موسسید کرده‌ها، هنر مرحوم حسین موسوی‌زاده زنده‌است که چطور صبورانه و هنرمندانه خاک را کیمیا می‌کرد و سر در مسجد شیخ‌لطف‌الله اصفهان را در دهه ۱۳۲۰ ساخت. نامش هم بر کاشی کوچکی در ورودی مسجد ماندگار شده است. هر ۴پسر هنر پدر را سینه‌به‌سینه آموختند و حالا فقط حاج‌مهدی موسوی‌زاده که ۷۲سال دارد، مشغول هنر ساخت کاشی هفت‌رنگ است. اردیبهشت‌اسفال مهارت «ساخت کاشی هفت‌رنگ» اصفهان ثبت جهانی شد و نشان جغرافیایی بین‌المللی دریافت کرد. به همین بهانه با حاج‌مهدی هم‌صحبت شدیم. او که هنوز دل در گرو ساخت کاشی به روش سنتی دارد، می‌گوید که این هنر با وجود ثبت جهانی از یادها رفته و طرفدار چندانی ندارد.

طرح توسعه مرز باشماق

مدیرکل راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای کردستان گفت: طرح توسعه و ساماندهی مرز باشماق از هفته‌های آینده آغاز خواهد شد و براساس قرارداد منعقد شده با پیمانکار طی یک برنامه ۲ساله انجام می‌شود.

فرزاد حسنی با اشاره به اینکه مرز باشماق از مرزهای مهم زمینی کشور است که از سال ۱۴۰۱ به‌عنوان مرز، هدف تردد زائران اربعین انتخاب شده، به ایرنا اعلام کرد: در این مرز شاهد کمبودهایی در حوزه زیرساخت بودیم و تلاش شده در برنامه‌های کوتاهمدت بلندمدت ارتقاء یابد.

به‌گفته‌او، با توجه به معرفی این مرز به‌عنوان مرز هدف اربعین و جایگاه ویژه آن در امر صادرات و واردات باید روند خدمات‌رسانی و نحوه تردد تغییر پیدا می‌کرد و به همین دلیل ۱۵هکتار اراضی به مجموعه قبلی در مرز باشماق اضافه شده‌است.

مدیرکل راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای کردستان، وسعت کنونی مرز باشماق را ۵۰هکتار اعلام کرد و گفت: برای اجرای طرح توسعه این مرز، قرارداد اولیه‌ای با پیمانکار بسته شده که طی هفته‌های آینده آغاز می‌شود.

وی با بیان اینکه طرح توسعه مرز باشماق با توجه به حجم کار ۴ماه طول می‌کشد، اظهار کرد: براساس این طرح تمام مسیریاه تردد ترانزیت، صادرات و زائران تفکیک شده و همچنین برای تأمین امنیت بالایی خودروهای سوخت، ورود و خروج سوخت نیز به‌صورت تفکیکی اجرا خواهد شد.

حسنی تأکید کرد: اجرای این طرح در مرز باشماق فقط برعهده اهداری نیست و دستگاه‌های زیادی متولی هستند و ورود پیمانکار به مرز تغییراتی در نحوه خدمات‌رسانی مجموعه گمرک و استانداردها و دیگر دستگاه‌ها خواهد داشت؛ لذا از مدیران انتظار می‌رود تا با مشارکت و همکاری صدراتی، زمینه تسریع در اجرای طرح توسعه را فراهم کنند.

او با بیان اینکه برنامه‌های کوتاه‌مدتی نیز برای سال جاری پیش‌بینی شده است، ادامه داد: برای جلوگیری از ازدحام و ترافیک در مرز، نوبت‌دهی تاکسیر کامیون‌های ترانزیتی در این مرز اجرا خواهد شد که لازم است گمرک، مرزبانی و فرمانداری مربوط همکاری مناسبی با این اداره کل داشته باشند.

